ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 11, Nisan 2015, s. 132-146
Tevfik Fikret Özel Sayısı

Mürsel GÜRSES[1]

NECİP FAZIL'IN KİTAPLARINDA TEVFİK FİKRET İMGESİ

Özet

Gerek Necip Fazıl, gerekse Tevfik Fikret sanatçı kişilikleriyle birlikte düşünce dünyalarıyla da kamuoyunda ilgi odağı olmayı başarmış kişilerdir. Düşünce dünyaları bakımından bu iki zıt kutbun birbirleri hakkındaki yargılarını öğrenmek elbette ilgi çekici olurdu. Ancak Fikret öldüğünde Necip Fazıl henüz 11 yaşında bir çocuk olduğundan Tevfik Fikret'in Necip Fazıl hakkında neler düşündüğünü öğrenmek mümkün değildir. Necip Fazıl ise çocukluğunda, ilk gençlik yıllarında hatta bütün bir Cumhuriyet dönemi boyunca ismini çokça duyduğu, şiirlerini okuduğu ancak düşünce dünyası gereği hiç de sevmediği bu şair hakkında pek çok kitabında yargılarda bulunmuştur.

Bu çalışmada Necip Fazıl'ın bütün kitapları-ki Büyük Doğu Yayınları tarafından 97 ciltlik bir külliyat halinde yayımlanmaktadır-taranmıştır. Taranan 97 kitaptan 20'sinde Tevfik Fikret hakkında yargılara rastlanmıştır. Çalışmada Necip Fazıl'ın, Fikret'in hem kişiliğine hem de sanatına karşı son derece olumsuz bir yaklaşım sergilediği, bunu gerek II. Meşrutiyet döneminde gerekse Cumhuriyet döneminde oluşan olumlu Fikret imgesini yıkmak için bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl, Tevfik Fikret, imge

THE "TEVFİK FİKRET IMAGE" IN NECİP FAZIL'S WORKS

Summary

Both Necip Fazıl and Tevfik Fikret are literary figures who could be in the limelight with their ideas as well as their artist personalities. It would be interesting to learn what these two opposite poles with regard to their mentality, think about each other. When Fikret had died Necip Fazıl was 11 years old, therefore it's not possible to learn what Tevfik Fikret thinks about Necip Fazıl. On the other hand, in many of his boks, Necip Fazıl made judgements about Tevfik Fikret whose name

[1] Yrd. Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı ABD., mursel77@hotmail.com

he had heard a lot in his youth and even during all the Republic period and whom he didn't like at all because of his views.

In this study, all the works of Necip Fazıl -which are being published by Büyük Doğu Publishing as a collection of 97 books- are searched. In 20 of 97 books Necip Fazıl's views about Tevfik Fikret are detected. In this study, it is suggested that Necip Fazıl approaches to Tevfik Fikret's both personality and art very negatively and he aimes this consciously to break the positive image of Fikret occured in II. Constitutional and Republic eras.

Key Words: Necip Fazıl, Tevfik Fikret, image

Necip Fazıl'ın kitaplarında oluşturulmaya çalışılan Tevfik Fikret imgesine geçmeden önce bir imge tanımı yapmak yararlı olacaktır. ″İmge″ sözlüklerde hayal, hayal etme, resim, düş, heykel, görüş, görme, uzak görüş, düşsel görüntü gibi anlamlara gelmektedir.[2] İngilizcedeki ″image″ sözcüğüyle aynı anlamda kullanılmakta olan kavram, İngilizce-Türkçe sözlükte, 1-resim, 2-görüntü, hayal, imge, 3-fikir, kavram, izlenim, 4-şekil, suret, görünüş, bir şeyin benzeri, 5-aynı, tıpkı, benzer, kopya, 6-simge, sembol, timsal, remiz, işaret, alamet, 7- örnek, numune, mücessem şekil, 8-tasvir, bir şeyin yazı veya sözle tanıtımı, 9-put, sanem, tapıt, heykel, 10-benzetiş, teşbih, mecaz, 11-(bir kimse hakkında) toplumun kanaati, kamuoyu gibi çok değişik anlamlara gelmektedir.[3]

Bu anlamların dışında psikolojide ″Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj″ ya da ″Duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar″[4] anlamlarına da gelmektedir. Bu tanımların çokluğuna dikkat edildiğinde tek bir imge tanımı yapmanın ne kadar zor olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorluğuna rağmen Ulağlı genel olarak imgeyi, ″dış dünyadan gelen uyarıcıların etkisiyle algılama, yordama ve dışavurum süreçlerinin gerçekleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan öznel bir doğrunun sembolik ifadesi″[5] olarak tanımlamaktadır. Yine ona göre, ″Bilinçaltının istemli ya da istemsiz olarak belirli çağrışımlarla dışa vurumu″[6]olarak ortaya çıkan imgeler kalıp yargılardan, korkulardan ve nefretlerden beslenir. Bireyin bir başkası için oluşturduğu imgeler bilinçaltıyla, değer yargılarıyla, düşünce ve inanç dünyasıyla, önyargılarla, stereotiplerle, deneyimlerle, korkularla, rekabetle ve daha pek çok etkenle hayat bulduğundan, nesnellikten oldukça uzak bir görünümdedir.

Bir şairin diğeri hakkında oluşturduğu imgenin kuşkusuz önemli bir değeri vardır ancak imge araştırmalarında asıl olan, imgeyi tespit etmekle kalmayıp onun doğuş nedenleri üzerinde durmaktır. Diğer bir deyişle imge araştırıcısının amacı, yazar tarafından aktarılan bir imgeyi desteklemek veya karşı çıkmaktan çok, onu doğuran mantaliteyi ortaya koyabilmek olmalıdır.[7] Aynı konuya benzer sözlerle değinen Herkül Millas da, imge araştırmasının amacının, imgenin gerçeklikle uyumunu ya da uyumsuzluğunu değil, onun mantığını bulup göstermek olduğunu belirtmiştir. Ona göre, ″İmajın gerçeklikle ilişkisi o denli önemli değildir; önemli ve temel olan

[2] Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C. VI, Meydan Yay. İstanbul, 1990, s. 286
[3] ATALAY, Hamit (1999), TDK İngilizce -Türkçe Sözlük, 1.cilt, TDK Yay. Ankara
[4] (http://tdkterim.gov.tr/bts/)
[5] ULAĞLI, Serhat (2006), İmgebilim ″Öteki″nin Bilimine Giriş, Sinemis Yay. Ankara, s.5
[6] ULAĞLI, Serhat (2006), İmgebilim ″Öteki″nin Bilimine Giriş, Sinemis Yay. Ankara, s. 4
[7] ULAĞLI, Serhat (2006), İmgebilim ″Öteki″nin Bilimine Giriş, Sinemis Yay. Ankara, s.46

bu imajların hangi model ve proje içinde oluştuğu, hangi toplumsal gereksinimlere yanıt verdiği, hangi ideolojilere, nasıl hizmet ettiğidir.″[8] Bu çalışmada da Necip Fazıl'ın kitaplarında oluşturduğu Tevfik Fikret imgesini tespit etmeye, ardından da imgenin nedenleri ve amacı üzerinde yargılarda bulunmaya çalıştık. Necip Fazıl'ın kitaplarında Fikret hakkındaki yargıların temelde kişiliği ve düşünceleri ile sanatı biçiminde iki bölüme ayrılabileceğini gördük. Bu bağlamda önce Necip Fazıl'ın Fikret hakkındaki yargılarını ortaya koymaya çalışalım:

1-Kişiliği ve Düşünceleri:

Necip Fazıl'ın Fikret'in kişiliği ve düşünceleri hakkındaki yargıları oldukça pejoratif özellikler taşımaktadır. Şairin Fikret'in en az sanatı kadar hatta kimi zaman sanatından daha çok saldırdığı unsur, Fikret'in kişiliği ve düşünceleridir. Gerek II. Meşrutiyet döneminde gerekse Cumhuriyet tarihi boyunca örnek bir kişi, örnek bir düşünce adamı gibi sunulan Fikret, Necip Fazıl'a göre bu övgüleri hak etmemektedir. Necip Fazıl'ın Fikret'e saldırıları aşağıdaki gibi maddelere ayrılabilir:

1.1. İslam Düşmanı Fikret:

Necip Fazıl'ın Fikret'ten söz ettiği birçok eserinde onun Allahsız bir İslam düşmanı olduğundan bahsettiği dikkati çekmektedir. İster sanatından söz ettiği bir yer olsun isterse kişiliğinden söz etsin, Necip Fazıl sözlerinin bir yerine onun İslam düşmanlığını yerleştirmektedir. Örneğin 1969 yılında MTTB'de verdiği ''Ali Fuad Başgil'' başlıklı konferansında ''İslam düşmanı Tevfik Fikret'in...''[9] diyerek başladığı cümlesinde, Fikret'in oğlunun Batı'da eğitim gördükten sonra papaz olduğunu ve memleketine dönmediğini; Ali Fuad Başgil'in ise bunun aksine Batı'daki eğitiminden sonra memleketine Müslüman olarak döndüğünü ifade eder ve Haluk'la Ali Fuad Başgil'i karşılaştırır. Bu karşılaştırmaya ise Fikret'in İslam düşmanlığından bahsederek başlar. Benzer şekilde *Sahte Kahramanlar* adlı eserinde, ''Fikret, kendi devrinde modalaşan Allahsızlığın -Abdullah Cevdet, Hüseyin Cahit vs- orta malı işportacısı ve leke sabunu hatibi seviyesinde bir insandır.''[10] derken yine onun dinsizliğini öncüller. *Özlediğimiz Nesil* adlı eserinde yine Fikret'ten söz eden şair, onun ''Avrupa kültürüne şöyle biraz değer değmez hemen küfre akan ve İslamiyet düşmanı kesilen''[11] bir adam olduğunu dile getirir. *Hadiselerin Muhasebesi 3* adlı eserindeki ''Silkinen Fil'' yazısında da Tanzimat'tan beri gelen İslam düşmanları sayılırken Ali, Fuat, Mithat Paşaların hemen yanında Tevfik Fikret, Abdullah Cevdet ve Nurullah Ataç isimleri de zikredilir.[12] *Doğru Yolun Sapık Kolları* isimli eserinde de durum farklı değildir. Bu kitapta da Fikret, ''Batı dünyasının şiirde en bayat ve fikirde en kısır örneklerine bir göz atmakla tesellisini bulmuş ve nihayet işi inkâra dökmüş bir cüce''dir.[13] *Edebiyat Mahkemeleri* kitabında ilk sanık Tevfik Fikret'tir ve Necip Fazıl burada da Fikret'in imansızlığına değinirken şunları söylemiştir: ''İman cephen: Malum… İmanın tâ ruhuna, merkezine, mihrakına, kendisine isyan… Ve hiçbir şeye inanmamak…''[14] *Rapor 11* kitabında da yine, ''Kâfirler arasında nice dâhiler, âlimler görülmüştür. Fakat hiçbirinin mücerret akıl ve ilim değeri mütekid bir dâhinin seviyesine varamaz. Volter'in münkir zekâsı, Paskal'ın muvahhid aklı yanında bir hiçtir. İşte Marks ve işte

[8] MİLLAS, Herkül (2000), Türk Romanı ve ″Öteki″-Ulusal Kimlikte Yunan İmajı, Sabancı Üniv. Yay. İstanbul, s. 6
[9] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Hitabeler,* 10. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul, s. 86
[10] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 76
[11] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *İman ve Aksiyon/Özlediğimiz Nesil*, 21. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 92
[12] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Hadiselerin Muhasebesi 3*, 2. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 158
[13] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2014), *Doğru Yolun Sapık Kolları,* 18. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 149
[14] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri,* 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 16

Bergson...İşte işportacı telâkiyetiyle konuşan Tevfik Fikret ve işte bir vav harfi kadar ince ve zarif Yahya Kemal...''[15] denilerek kâfir düşünürlerle imanlı olanlar karşılaştırılır ve Fikret, kâfirliği ile diğer tarafta ve olumsuz olarak zikredilir. *Rapor 2* adlı eserde de Fikret, ''İlahi nur yoksunu, cüce şair''[16]dir.

Kısakürek, Fikret'in şiirlerinden dizeler alıntı yaptığında da yer yer onun inkârcı beyitlerini tercih eder. Örneğin *Rapor 2*'de Fikret'in ''Putunu kendi yapar kendi tapar''[17] dizesi dile getirilirken, *Hitabeler*'de ''Yırtılır ey kitab-ı köhne yarın, medfen-i fikr olan sahifaların''[18] dizeleri okuyucuya sunulur. Bu ve benzer örneklerden yola çıkarak Necip Fazıl'ın Tevfik Fikret'teki inkârcı anlayışa tepki olarak onu eserlerinde sürekli olumsuzladığı ve bu yönünü canlı tutmaya çalıştığı dile getirilebilir. Necip Fazıl'a göre Fikret Allahsızdır, İslam düşmanıdır, kendi mukaddesat köklerinden kopmuştur; dolayısıyla ''öteki''dir.

1.2. Sahte Kahraman Fikret:

Necip Fazıl'ın eserlerinde en çok sözünü ettiği kavramlardan bir tanesi sahte kahramanlıktır. Bu başlıkta ayrıca bir kitap da yazan şair, zamanla bu meseleyi ideolojisinin temel dinamiklerinden biri haline getirmiş ve pek çok yazısında bu konuyu işlemiştir. Necip Fazıl'a göre Tanzimat'tan bu yana Türk milletine milli kahraman olarak sunulan kişilerin hemen hepsi, bu millete kötülükten başka bir şey düşünmeyen Avrupalının şekil verdiği kuklalardan ibarettir. Kısakürek'e göre,

''O devirden beri Yahudilik, Masonluk, Kozmopolitlik ve Allahsızlık ajanlariyle, milli kahramanlarımızı hep Avrupa tayin ve tespit eder. Biz de buna inanırız. Edebiyatta Şinasi, Namık Kemal, Tevfik Fikret; siyasette Mustafa Reşit Paşa, Ali Paşa, Mithat Paşa; inkılap ve ihtilal hallerinde Ahmet Rıza, Talat, Cemal, Enver hep bu cinstendir ve bunların çoğu boynunda Mason yularını taşır... bunların hepsi, masum ve bembeyaz koyunlar gibi hazin melemelerle ufuklardan çobanını çağıran bu vatanın ''harim-i ismet''ine girmiş, meş'um ve kapkara kurtlardan başka bir şey değildir''[19]

Yine şaire göre, büyük fikrî ve tarihî inkılap bunların yüzlerinden maskelerini düşürmekle meydana gelecektir. Necip Fazıl Cumhuriyet tarihi boyunca milli kahraman olarak sunulan yukarıdaki isimlerin sahte kahramanlar olduklarını dile getirir ve bunların arasına her zaman Tevfik Fikret'i de ekler. Yazar, *Sahte Kahramanlar* adlı eserinin bir bölümünde bizzat Fikret'i ele aldığı gibi *Çerçeve 4* adlı eserinin ''Şark İçin İyidir'' adlı yazısında da onun yine bir sahte kahraman olduğunu dile getirir. Bu yazıdaki sahte kahramanlar sırasıyla Şinasi, Namık Kemal, Tevfik Fikret, Mustafa Reşit Paşa, Ali Paşa, Mithat Paşa, Ahmet Rıza, Talat Paşa, Enver Paşa, Prens Sabahaddin, Ziya Gökalp, Abdullah Cevdet, Agâh Efendi, Yunus Nadi ve Hüseyin Cahid'tir.[20] *Edebiyat Mahkemeleri* kitabında da gerek Necip Fazıl, gerek Zahir Güvemli ve gerekse Kâzım Nami'nin ifadeleri onun sahte kahramanlığını ortaya dökmek için yazılmıştır. Bunlardan sadece Kâzım Nami'nin şu ifadelerine yer vermek yeterli olacaktır:

''Fikret'in kahramanlığından bahsolundu. Ben o zaman Selanik'te idim. İttihad ve Terakki gizlice İstanbul'a adam gönderip Fikret'e marş sipariş etti. Fikret o şiirleri ısmarlama yazmıştır. Fikret'in İttihad ve Terakki'den evvel Abdülhamid'e muhalefeti de yoktur. O da

[15] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Rapor 11-13*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 31
[16] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Rapor 1-2*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 100
[17] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Rapor 1-2*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 100
[18] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Hitabeler*, 10. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul, s. 120
[19] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 3*, 4. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul, s. 161
[20] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 4,* 4. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul, s. 191

İttihad ve Terakki'ye intisap gayretiyledir. Bilâhare İttihad ve Terakki'den yüz bulamayınca da ona muhalefete geçmiştir. Ben de canlı vesikalar halinde Fikret'in ne samimiyet, ne halisiyet, ne de hakikat çilesiyle yuğrulmamış bir kimse olduğunu isbata hazırım!''[21]

Bu bağlamda sonuç olarak şu söylenebilir: Necip Fazıl, Tevfik Fikret'in gerek sanatı bakımından gerekse düşünceleri bakımından kahraman gibi sunulmuş olmasına karşıdır. O, kahramanlığı hiçbir şekilde hak etmemiş bir kukladır. Tıpkı milli kahraman gibi sunulan diğer pek çok kukla gibi, o da Avrupa'nın tayin ettiği Allahsız bir kozmopolittir.

1.3. Ahlaksız Fikret:

Necip Fazıl'ın Fikret'in kişiliği üzerine bir diğer temas ettiği nokta onun ahlaksız oluşudur. Şaire göre, Fikret iddia edilenlerin aksine ahlaksız birisidir. *Sahte Kahramanlar* kitabında ''Fikret'i numune ahlaka malik gösterirler. Bu kadar büyük yalanları ne gün anlayacağız.''[22] diyerek bir bakıma isyan eden şair, eserlerinde Fikret'in bu yönüne de temas eder. Bu bağlamda ilk örnek *Edebiyat Mahkemeleri* kitabından verilebilir. Necip Fazıl bu kitapta şiir, fikir, iman gibi değişik boyutlarıyla sürekli eleştirdiği Fikret'i ahlakı bakımından da eleştirir. Ona göre Fikret'i ahlaklı göstermek yalandır. Şair bu anlamda şunları kaydeder: ''Ahlak cephen: Yalan…Birtakım Protestan papazları nezdinde bulduğun, sana (Aşiyan)ı yaptıracak ve oğluna selameti mürtedlikte aratacak kadar hesaplı ve etraflı himayeye sığınıp kendi öz idare ve cemiyetine arkanı çevirmen ve en kalın nahvet hisarı gerisinde burnunu Kaf dağına kaldırmış olman, ahlak sanıldı.''[23] Dikkat edildiğinde şairin Fikret'in ahlaksızlığına delil olarak ortaya sunduğu üç unsur, onun Protestan papazların himayesine sığınmış olması (Robert Kolej ve çevresi kastedilmektedir), kendi toplumuna sırt çevirmesi ve aşırı derecede kibirli olmasıdır. Necip Fazıl bu unsurları başka eserlerinde de dile getirmiştir. Örneğin *Bâbıâli*'de Fikret, ''Türk mukaddesatını Amerikalılara satmış''[24] biri olarak anılmaktadır. Hem *Sahte Kahramanlar*'da hem de *Hitabeler*'de Mehmet Akif'in Fikret için dile getirdiği ''Şimdi Allah'a söver…Sonra biraz bol para ver/Hiç utanmaz, Protestanlara zangoçluk eder!'' dizelerini hatırlatan Necip Fazıl, Akif'i bu ifadelerinden dolayı büyük kahraman olarak görür ve Fikret'in bu yönüne gönderme yapar.

Fikret'in kendi toplumuna sırt çevirmesi bağlamında Necip Fazıl'ın bir diğer yargısı *Konuşmalar* kitabındadır. 1939 yılında kendisiyle Fikret üzerine bir röportaj yapılmıştır. Röportajın sorularından biri şöyledir: ''İnziva sosyal vazifelerden el çekmek olduğuna göre, Fikret münzevilikle itham edilebilir mi?''[25] Necip Fazıl'ın cevabı ise şu olmuştur: ''Ben Fikret'e münzevi diyemem, münzeviliğin çok ulvî şekilleri bulunduğu gibi, içtimaî hâdiselere karışmanın aynı nisbette ulvî olanları vardır. Fikret'inki basit ve cüce kırgınlıkların ferdî inzivasından başka bir şey değildir.''[26] Yine bu bağlamda Fikret, *Edebiyat Mahkemeleri*'nde ''hakikî cemiyet saflarındaki mücadele şartlarından firar etmek''[27] ve içinde yaşadığı toplumun gerçeklerine asla nüfuz edememekle suçlanmaktadır.

Fikret'in kibirli oluşu, bu bakımdan ahlaklı sayılamayacağı *Edebiyat Mahkemeleri* adlı eserde birkaç kez tekrar edilmektedir. Necip Fazıl'a göre ''en kalın nahvet hisarı gerisinde

[21] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 31
[22] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 76
[23] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 16
[24] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Bâbıâli*, 17. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 253
[25] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.30
[26] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.30
[27] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 17

burnunu Kaf dağına kaldırmış'' olan Fikret, ''misilsiz bir hodbinliği ahlak ve fedakarlık şeklinde göstermiş''tir.[28]

Necip Fazıl'ın Fikret'in ahlakını çok az da olsa olumlu gösterdiği tek kitabı *Tanrıkulundan Dinlediklerim'*dir. Bu kitabındaki ''Edebiyatta Edep'' yazısı Fikret'in ahlakına da değinir. Necip Fazıl'a göre, Türk sanat ve fikir hayatında ahlâk bozukluğu Edebiyat-ı Cedide'den sonra başlar. Tanzimat'tan öncekilerde ve hemen sonrakilerde ahlâk yerindedir. ''Şu kadar ki, Tanzimat'tan evvelkilerde, ahlâk, bir telâkki ve şuur mihrakına bağlı bulunurken, Tanzimat'tan hemen sonrakilerde, şuuru gevşemiş bir devam ve itiyat ifade eder. Bir tren ki, lokomotifi bozulmuş, fakat ilk hıziyle, kör topal, yürümekte...''[29]dir. Fikret de bu kör topal yürümekte olan Tanzimat sonrası ahlakının bir temsilcisidir.

Tevfik Fikret, hayatının sonlarına doğru, fikir bakımından en büyük aksülâmelini hep İslâm dinine karşı göstermesine ve Allah'ı inkâr etmesine rağmen, his bakımından ailesinden aldığı İslâmî ahlâk terbiyesine bilmeden sadık kalmış ve dogma'larını inkâr ettiği bir kaynağın, farkında olmadan ahlâkını taşımıştır... İşte bir şiir cücesi, fakat bir ahlâk devi tanınmış bir şaire, bütün hakaretlerine rağmen hâlâ sermaye veren feyizli kaynak!.,.[30]

Alıntıdan da anlaşıldığı gibi Necip Fazıl'a göre Fikret, sonraki yıllardaki inançsızlığına rağmen ailesinden aldığı İslam terbiyesi sayesinde bilinçaltına yerleşen bir ahlakın sahibidir. Ondaki Batılı etki, koyu bir Müslüman ailesinden gelen çocuğun ruhunda, eskiden mevcut bir terbiye temeline dayalıdır.[31] Bu bağlamda Fikret, Batılı düşüncelere sahip olsa da ahlak bakımından tam da onlar gibi olmamıştır.

Necip Fazıl, Fikret'in ahlakı bağlamında onun seciyesine de değinir. Şaire göre Fikret'in huyu, karakteri döneklikten ibarettir. *Edebiyat Mahkemeleri*'nde bu konuya değinen şair, Fikret'e hitaben: ''Seciye cephen: Baştanbaşa (Rücu)ların seciyesi…Evvela (Ezan) şiiri, sonra (Tarihilkadîm); şu, bu sonra (Rücu)…Abdülhamid'e (Cülûsiye), arkasından (Bir lâhzai teahhur), peşinden (Millet Şarkısı), derken Meşrutiyete ve İttihadcılara düşmanlık…Daima ana fikir ve dâva seciyesinden ebedî mahrumiyet…En sonunda aslına rücu…''[32] Alıntıdan ve alıntıdaki şiir isimlerinden de anlaşılabileceği gibi Necip Fazıl'a göre Fikret, zıp orada zıp burada olan, hiçbir zaman bir dava şuuru ve samimiyeti ile hareket etmeyen, gerek düşünce gerekse inanç bakımından sabit bir görünüm arz etmeyen biridir. O, zamana ve duruma göre hareket eden, düşünce ve dava şuuru olmayan dönek bir adamdır. Bütün bunlar ise onun seciye bakımından düşüklüğünü gösterir.

1.3. Diğer Kişilik Özellikleri ve Düşünceleriyle Fikret:

Necip Fazıl'ın kitaplarında Tevfik Fikret'in kişilik özellikleri bakımından üzerinde durulan üç temel unsur, onun İslam düşmanı oluşu, sahte kahramanlığı ve ahlaksızlığıdır. Bununla birlikte şairin Fikret'in kişiliği hakkındaki tüm yargıları bu unsurlardan ibaret değildir. Bu başlık altında şairin kitaplarında dillendirdiği başka noktalara da değinilmeye çalışılacaktır. Bunlardan ilki Fikret'in Avrupalılaşmanın mânâsını anlamamış olmasıdır. Necip Fazıl'a göre Fikret, Tanzimat'tan beri takip edilen yanlış Batılılaşmanın bir devamcısı olarak Avrupa'yı kabuk tarafından taklit etmeye çalışan ve böylece ona ulaşacağını zanneden biridir. *Konuşmalar* kitabında bu konuda şunları aktarmaktadır: ''Fikret eserlerine göre oğlunu bizzat mânâsını

[28] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 16-17
[29] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2011), *Tanrıkulundan Dinlediklerim*, 13. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 68
[30] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2011), *Tanrıkulundan Dinlediklerim*, 13. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 68-69
[31] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2011), *Tanrıkulundan Dinlediklerim*, 13. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 69
[32] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 16

anlamadığı Avrupalılaşma ile Garplılaşmasını istemiştir. Bu Garplılaşma, kökleri, sebepleri ve neticeleri meçhul olan kemâlin deri üstü kaba kıymetlerini taklit yoliyle benimseyerek ona ermeye çalışma gayretidir ki, Tanzimat'tan beri müflistir.''[33]

Bir başka temas edilen nokta Fikret'in felsefî anlamda geniş ve köklü hiçbir yere mensup olmamasıdır. Necip Fazıl *Konuşmalar* kitabında kendisine sorulan ''Fikret'teki insaniyetçilik, milliyetçilikle birleşmeyecek marazî bir insaniyetçilik midir? Yoksa şöven ve mürteci olmayan milliyetçiliğin temelli unsurlarından biri olan insaniyetçilik midir?'' sorusuna, ''Ben Fikret'i felsefî mânâda geniş ve köklü hiçbir yere mensup görmüyorum.''[34] biçiminde cevap vermiştir. Buradan şu ortaya çıkmaktadır. Necip Fazıl'a göre Fikret herhangi bir düşünce sistemine derinlemesine nüfuz edip onu hayatına uygulayan, onu ideolojisinin temel dinamiği haline getiren birisi olamamıştır. Tıpkı Batıyı algılayışı gibi kabuk tarafından bilgi ve ideoloji sahibidir. Onun Hümanistliği de Hümanizmi çok iyi bilip uygulama şeklinde değil, kulaktan dolma Hümanistliğin ötesine geçememektedir.

Fikret'in oğlu Haluk da Necip Fazıl'ın eleştirdiği bir diğer noktadır. Fikret'in büyük ümitlerle yetiştirdiği oğlu Haluk, Fikret için hayal kırıklığı olduğu gibi Türk gençleri için de büyük bir ibrettir. *Konuşmalar*'da, *Edebiyat Mahkemeleri*'nde, *Hitabeler*'de benzer doğrultuda ifadelerde bulunan şair, onun, ''yetiştirdiği oğlu ve meydana getirdiği son eseriyle, mensup olduğu milletin iman kaynağına mutlak bir hiyanette karar kılmak''[35] suçunu işlediğini ifade etmiştir. Fikret'in oğlu adam olamadığı gibi Fikret'in babası da oğlu Fikret için ''adam olamadı''[36] ifadesini kullanmıştır.

Yukarıdan beri sıraladığımız Fikret'in kişiliği ve düşünceleri hakkında Necip Fazıl'ın neler söylediğini, Fikret'e hangi sıfatları yakıştırdığını özetleyecek olursak karşımıza tamamen pejoratif yargılardan oluşan çok kötü bir Fikret imgesi ortaya çıkmaktadır. Necip Fazıl'ın Fikret için yakıştırdığı sıfatlar şunlardır:

İslam düşmanı, Avrupa kültürüne şöyle biraz değer değmez hemen küfre akan ve İslamiyet düşmanı kesilen, sahte kahraman, ahlaklı gibi gösterilen ancak ahlaksız olan, ilahi nur yoksunu, Protestan papazların himayesine sığınmış olan, kendi toplumuna sırt çeviren, aşırı derecede kibirli olan, Türk mukaddesatını Amerikalılara satmış olan, basit ve cüce kırgınlıkların ferdî münzevisi olan, hakikî cemiyet saflarındaki mücadele şartlarından firar eden, içinde yaşadığı toplumun gerçeklerine asla nüfuz edemeyen, misilsiz bir hodbinliği ahlak ve fedakârlık şeklinde gösteren, dönek bir seciyeye sahip olan, Avrupalılaşmanın mânâsını anlamayan, felsefî anlamda geniş ve köklü hiçbir yere mensup olamayan, kötü bir oğul yetiştiren, öz babası tarafından ''adam olamadı'' diye nitelendirilen, anne tarafı dönme olan, fikirleri toplu bir dünya görüşünün sağlam binasına kavuşamayan, sözleriyle davranışları daima uzlaşmazlık halinde olan, müstereddit olan, kaçak olan, hayata çullanacak yerde hayatın manzarasından yeise düşen, öz mukaddesat köklerinden kopmuş olan, herhangi bir ruh ve fikir çilesi çekmeksizin sadece züppe ve güdümlü bir Garp tesiri temsil eden, gayesiz olan, hedefsiz olan, maksatsız olan, bugün böyle yarın zıddına hareket eden, kudretsiz ve şuursuz olan, geri zekâlı, budala, maskara…

[33] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.31
[34] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar,* 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.30
[35] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 17
[36] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 12

2. Sanatı:

Yukarıda, Necip Fazıl'ın Tevfik Fikret'in kişiliği ve düşünceleri hakkındaki yargılarına ve oluşturmaya çalıştığı Fikret imgesine değinilmeye çalışılmıştır. Necip Fazıl Fikret'in kişiliğini ne denli olumsuz sıfatlarla nitelediyse, sanatı hakkında da benzer olumsuz sıfatları sıralamıştır. Aşağıda da değinileceği gibi, Kısakürek'e göre Fikret cüce bir şairdir, kötü bir taklitçidir, iyi şiir ve kötü şiirden anlamaz. O, ağdalı ve yamalı bir dil kullanan bir kukladır. Şairin bu ve benzer görüşlerini şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

2.1. Cüce Şair Fikret:

Necip Fazıl'ın Fikret hakkında kullandığı ifadeler arasında ''cüce şair'' tamlaması ön plana çıkmaktadır. Bahsi geçen eserlerin birçoğunda bu tamlamaya rastlamak mümkündür. Örneğin *Çerçeve 1* kitabındaki ''Fikret'e Dair'' yazısında Fikret'i, ''Şiirde cüce, fikirde küçük politikacı''[37] diye nitelendirir. *Tanrıkulundan Dinlediklerim* adlı eserde de durum farklı değildir. ''İşte bir şiir cücesi''[38] diye tanıtılan kişi Fikret'ten başkası değildir. *Doğru Yolun Sapık Kolları*'nda Fikret, ''…işi inkara dökmüş bir cüce''[39] olarak nitelendirilirken, *Rapor 2*'de ''İlahi nur yoksunu cüce şair'' olarak tasvir edilir. *Edebiyat Mahkemeleri*'nde cücenin boyu da verilir: ''saf şiir ve fikir noktasından bir cüce, arpa tanesi boyunda bir cüce''[40] Bu ve benzer örneklerden yola çıkarak Necip Fazıl'ın Fikret'in şairliğini beğenmediğini, Fikret'i dev şair gibi gösterenlerin aksine ona sürekli ''cüce''liği yakıştırdığını söylemek mümkündür.

Bu bağlamda dile getirilmesi gereken bir diğer husus da şudur: Necip Fazıl, Fikret'i cüce şair olarak nitelediği yerlerde onun hep kötü şiirlerinden örnekler verir. Tevfik Fikret'in Ömr-i Muhayyel, Mai Deniz, Yağmur, Sen Olmasan gibi estetik anlamda üstün şiirleri bulunduğu bir gerçektir ancak Necip Fazıl onun şiirlerinden örnekler verirken bu tarz güçlü şiirlerini ortaya sürmez. Onun yerine, alay edebileceği ikinci, üçüncü sınıf şiirlerini örnek olarak ortaya koyar. Bu şiirlerden en çok kullanılanı ise Bahâr-ı Terânedâr'dır. Bu şiirin ya ilk dörtlüğü ya da üçüncü dörtlüğü eserlerinde kötü şiire örnek olarak verilir. Aynı örnek tekrarlandıkça da Fikret'in bütün şiirleri böyle başarısızmış gibi bir imge oluşturulmaya çalışılır. *Konuşmalar* kitabında şiirin ilk dörtlüğü olan,

Sabâ eser, gusûn-ı ter
-Ki murg-ı aşka lânedir-
Fısıldaşır, sükût eder:
Bu bir güzel terânedir!

kısmı ve üçüncü dörtlüğün ilk iki dizesi olan,

Çoban kaval çalar, ânın
Hayatı şairânedir.

dizeleri alınarak, ''Bunlar şiir midir?''[41] sorusu sorulur.

[37] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 1*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 159
[38] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2011), *Tanrıkulundan Dinlediklerim*, 13. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 69
[39] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2014), *Doğru Yolun Sapık Kolları*, 18. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.149
[40] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 15
[41] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar,* 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.189

Hadiselerin Muhasebesi 1 adlı kitapta ‘’50. Yıl’’ yazısı içinde aynı dörtlüğe yer verilir. Bu yazı 15 Şubat 1946 yılında Edebiyat-ı Cedide’nin ellinci yılı münasebetiyle yazılmıştır. Yazıda Faik Ali Ozansoy’un,

Bîvefa dünyada sensiz kaldığım günden beri,

Bir çölün seyyahıyım, şaşkın, perişan, serseri

dizelerine yer verilip alay edildikten sonra, Fikret’in yukarıdaki dörtlüğü örnek olarak verilir ve topyekun Edebiyat-ı Cedide için şu yargıya varılır: ‘‘Edebiyat-ı Cedide dünya, insan, cemiyet, nefs, sanat, tarih, estetik, poetik çilelerden hepsine birden arkasını dönmüş; Larus izahları ve Berliç metodları çapında basit hünerverler cambazhanesinden başka bir şey değildir.’’[42]

Sahte Kahramanlar kitabında da aynı şiirin üçüncü dörtlüğü olan,

Çoban kaval çalar, ânın

Hayatı şairânedir.

Güler perisi tarlanın,

Bu bir güzel terânedir.

dizeleri alınır ve ‘‘Bu kadar basit ve yavan’’[43] olmakla suçlanır. *Edebiyat Mahkemeleri*’nde de Çoban kaval çalar, ânın/Hayatı şairânedir. dizeleri örnek olarak verilir ve Fikret’in ‘‘bu mısraların da belirteceği kadar sığ ve basit bir duyuş ve zevk seviyesi’’[44]ne sahip olduğu dile getirilir.

Necip Fazıl’ın Fikret’ten örnek verdiği bir diğer şiir Sultaniye’dir. Fikret bu şiirini Mekteb-i Sultani’ye yani Galatasaray Lisesi’ne yazmıştır. Necip Fazıl şiirin aşağıdaki ilk dizelerini hem *Sahte Kahramanlar*’da hem de *Konuşmalar*’da alıntılar.

Fecrin bütün semasını birden kucaklayan

Bir pencerede, sahne-i haverle ru-be-ru,

Yıllarca bundan evvele raci', bugün yavan

Bir ser-güzeşt, o günler icin macera dolu

Alıntı yapıldıktan sonra da Fikret’in ‘‘saf şiir üzerinde kekeme bir avukattan başka bir şey olmadığı, art arda gelen dizelerin bir türlü neticelenmediği’’[45] dile getirilir.

2.2. Kötü Bir Kope (François Coppée) Taklitçisi Fikret:

Necip Fazıl’a göre Fikret ‘‘kötü bir Kope mukallidi’’[46] olduğu gibi aynı zamanda Sully Prudhomme’un da taklitçisidir. Kısakürek, Fikret’in şiirlerinin özgün olmadığını, Fransız şairlerden aşırmalar yaparak şiirler yazdığını, hatta kimi şiirlerin neredeyse tercümeden ibaret olduğunu imlemek ister. Bu konuda en ayrıntılı yargılara *Edebiyat Mahkemeleri* adlı eserde

[42] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Hadiselerin Muhasebesi 1*, 3. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.84
[43] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 76
[44] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 15
[45] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar,* 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.189
[46] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 21

rastlamak mümkündür. Necip Fazıl bu kitabında Zahir Güvemli'nin ağzından şunları söylemektedir:

''Fikret'in en meşhur şiirlerinden hangilerinin hangi Fransız şairlerinin hangi manzumelerinden alındığını isimleriyle, hatta bazı mısraları zikrederek göstereceğim:

''Hasta Çocuk'' manzumesi (Kope)nin, La nourrice, La marchande des journax'ından.

''Küçük Aile'' (Kope)nin, Petit bourgois'sinden.

''Tecdidi İzdivaç'' (Kope)nin, Lepére'sinden.

''Vagonda'' (Kope)nin, Dans un train de banlieu'sünden.

''Sarhoş'' (Kope)nin, Le cabaret'sinden.

''Çirkin'' (Kope)nin, La laide'indan.

''Balıkçılar'' (Kope)nin, L'épave'ından.

''Kılıç'' (Sülli Prüdom)un, L'épée'sinden.

''Hande-i Bûm'' (Lökont Dölil)in, Effet de Lune'ünden.

''Avengi şuhur'' (Kope)nin, Les mois'sından.

''Krizantem'' (Kope)nin, A un lilass'ından mülhem, muktebes ve aynen tercümedir.''[47]

Yukarıdaki ifadelerle yetinmeyen şair, şiirlerden mısralar koyarak karşılaştırmalar yapar. Bütün bu gayretler Fikret'in orijinal şiirler yazmadığını, hep Avrupa'dan aşırma eserler ortaya koyduğunu ispat etmek içindir.

2.3. İyi Şiirden Anlamayan Fikret:

Bu bölümde dile getirilmesi gereken bir diğer nokta Tevfik Fikret'in iyi şiirden anlamadığıdır. Necip Fazıl'a göre Fikret iyi şiir kötü şiir nedir bunu bilmez. Batı edebiyatından taklit ettiği kişiler de aslında bunun bir göstergesidir. Kısakürek'e göre Fransız şiirinden Baudelaire ve Rimbaud gibi çok büyük şairler gelip geçmişken Fikret bunları taklit edeceğine gidip Sully Prudhomme gibi sıradan bir şairi taklit etmiştir. Bu da Fikret'in iyi şiirden anlamadığının çok önemli bir göstergesidir. *Sahte Kahramanlar*'da ''Prudhomme, S (Sülli Prüdom) mukallidi olan Fikret, Avrupa'daki şairlerden taklide kim değer bilmiyordu.''[48] diyen şair, *Bâbıâli* adlı eserinde Edebiyat-ı Cedidecileri eleştirirken de şunları kaydeder:

''Fenelon ''Budalaların sayısı namütenahidir'' diyor. Bunu söylerken de ilhamını herhalde kendi dünyasının sefil kafalarından alıyor. Eğer başta Tevfik Fikret ve Halit Ziya olarak 'Edebiyat-ı Cedide' maskaralarını görseydi, şiirde (Bodler) ve (Rembo), romanda da (Balzak) ve (Zola) gelip geçmişken (Sülli Prüdom) ve (Gonkur Biraderler)den ileriye geçemeyen muhteşem budalalığın ne demek olduğunu anlardı. 'Edebiyat-ı Cedide' baştanbaşa bir geri zekâlılar meşheridir.''[49]

Necip Fazıl, Fikret'in iyi şiirden anlamadığını bu tür ifadeleriyle dile getirdiği gibi onun eserlerini kimi karşılaştırmalar yaparak değersiz göstermeye, böylece şiirden anlamadığını

[47] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 29
[48] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 76
[49] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Bâbıâli*, 17. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 21-22

imlemeye çalışır. Bunlardan birisi Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitlerine şiiri ile Rübab-ı Şikeste'nin karşılaştırılmasıdır. Kısakürek, *Çerçeve 1* adlı kitabında bu konuda şunları söyler: ''Çanakkale şehidi için, Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor,/Bir hilal uğruna Ya Rab, ne güneşler batıyor! diyen büyük şairin yalnız bu iki mısraını, bütün Rübab-ı Şikeste'ye tepeden bakacak kıymette görmeyen, nazarımda sadece bir zavallı anlayışsızdır.''[50]

Fikret'in şiirden anlamadığını gösteren bir başka delil resimlerin altına şiir yazmasıdır. Necip Fazıl'a göre, ''Dünyada hiçbir şair inek resimlerinin altına o resim için şiir diye birtakım mısralar yazmaz.''[51] Ancak Fikret yazmıştır. Bu da onun şiirden anlamadığının bir başka göstergesidir.

2.4. Dili ve Üslubu Kötü Fikret:

Necip Fazıl Fikret'in sanatını eleştirirken onun dil ve üslubuna da değinmiştir. Kısakürek'e göre Fikret'in ''Arap ve İranlıya taş çıkartıcı ağdalı ve yamalı bir dili''[52] vardır. O, ''saf şiir üzerinde kekeme bir avukattan başka bir şey değildir.''[53] Üslubu ise ''dişi üslubu''[54]dur. Fikret, ''Şiir dilini nesir dili haline sokmuş, sadeleşen dili en yakası açılmamış lügat canbazlıkları altında boğmuştur.''[55] O, ''Mısraları kırıp, nesir haline getirir…şiiri adi bir tebliğ, ağzı avukat ağzı''dır.[56]

Fikret'in sanatı hakkında Necip Fazıl'ın neler söylediğini, Fikret'e hangi sıfatları yakıştırdığını özetleyecek olursak yine karşımıza tamamen pejoratif yargılardan oluşan çok kötü bir şair Fikret imgesi ortaya çıkmaktadır. Necip Fazıl'ın Fikret'in sanatı için yakıştırdığı sıfatlar şunlardır:

Edebiyat-ı Cedide isimli maymunluk meşkinin baş kuklası, Saba eser..türünden şiirler söyleyen cüce şair, kötü bir François Coppée ve Sully Prudhomme taklitçisi, ağdalı ve yamalı dil sahibi, dişi üsluplu, kekeme avukat ağızlı, işportacı telakiyetiyle konuşan, şiirde cüce politikacı, elde palet birkaç tabiat tasviri yapan, inek resimlerinin altına şiir yazan, şiir dilini nesir dili haline sokup adi bir tebliğ vasıtası haline getiren, yakası açılmamış lügat cambazlıkları yapan, mısraları kırıp nesir haline getiren, bütün bir Rübab-ı Şikeste'si Akif'in iki dizesi etmeyen, aşağının bayağısı edebiyat sahibi, edebiyat tarihini fuzuli yere işgal eden…

Kuşkusuz bu sıfatlara başkaları da eklenebilir. Görüldüğü gibi Fikret'in sanatı da tıpkı kişiliği gibi değersizdir.

Necip Fazıl, edebiyat tarihinde nadir görülebilecek kadar büyük bir saldırı ile Fikret'e yüklenmiş, onun hakkında baştan ayağa olumsuz bir imge oluşturmak istemiştir. Necip Fazıl'ın dediklerine bakılırsa Fikret'in olumlu hiçbir yönü yoktur. Kişiliği ve düşünceleri adını verdiğimiz bölümde Necip Fazıl'ın Fikret için saydığı 34 farklı nitelemeyi göstermiştik. Sanatı hakkında söylediği 17 farklı sıfatı da eklediğimizde elliden fazla olumsuz nitelemeyle bir Fikret imgesi oluşturmaya çalışan Necip Fazıl neden Fikret'e bu kadar muhaliftir ve neden bu kadar olumsuz bir imge oluşturmaya çalışmaktadır?

---

[50] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 1*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 162
[51] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 26
[52] KISAKÜREK, Necip Fazıl (2009*), Rapor 7-8*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul. s. 127
[53] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.189
[54] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 69
[55] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 16-17
[56] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 75

3. Fikret İmgesinin Nedenleri:

İmge araştırmalarının temel amaçlarından biri ″öteki″nin imgesiyle birlikte onu imgeleyenin düşünce yapısını ortaya çıkartmak olmalıdır. ″Öteki″nin imgesi her şeyden önce yazarın öznel algılarıyla oluşmuştur. Bu yönüyle ″Öteki″, ″ben″in kurgusundan, yazarın algısından ibarettir. Bir başka deyişle ″öteki″, ″ben″i ele verendir. ″Öteki″ bu konumuyla aslında ″öteki″ni değil, o imgeyi oluşturanı açıklamaktadır. Dolayısıyla ″öteki″ imgesi yazarın ne olduğu konusunda çok önemli ipuçları barındırmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında Necip Fazıl'ın Tevfik Fikret için oluşturduğu imge, Fikret'i tanıtmak ve anlamaktan çok Necip Fazıl'ı anlamaya yaramaktadır. Necip Fazıl'ın düşünce dünyası da şiir anlayışı da bilinmektedir. Necip Fazıl, hayatının ve ideolojisinin merkezine İslam'ı yerleştirmiş bir kimsedir, dolayısıyla Fikret gibi birisine yaklaşımı elbette olumsuz olacaktır. Kısakürek, dinmerkezci bir yaklaşımla Müslümanlar olmayanlara pejoratif bir bakış açısı ile baktığından, Fikret de bundan nasibini almıştır. Bireylerin en ayırt edici özelliklerinden biri onların dinidir. Her din de kendisini doğru, diğerlerini yanlış gördüğünden o dinin mensupları da diğer inançları 'öteki'leştirme yoluna gider. Necip Fazıl dinmerkezci bir bakış açısıyla Fikret'e yaklaşıp, onun Allahsız bir İslam düşmanı olduğunu sürekli akılda tuttuğundan, şairi 'öteki' ve düşman olarak görmektedir. Olumsuz Fikret imgesinin en önemli nedeni kuşkusuz bu inanç farklılığıdır. Kimi yerlerde Fikret'e etnosantrik bir yaklaşımda bulunup annesinin bir Rum dönmesinin kızı olduğunu söylemesi temelde durumu çok değiştirmez. Fikret'e yaklaşımda dominant unsur dinmerkezci bakıştır. Necip Fazıl'la Fikret arasındaki inanç farklılığı, Necip Fazıl'ı, 'öteki' olarak işaretlediği bu şairin herhangi bir değer yargısını, yaşam tarzını ya da sanatını kendisinden 'farklı' olarak değil, 'aşağı' olarak görmeye itmektedir. Kısakürek'in tek doğru olarak kendi değerlerini görmesi 'öteki'ni her seferinde aşağı görmesine ve hakkında neredeyse hakarete varan nitelendirmelerde bulunmasına neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Kısakürek'e göre Fikret, katiyen 'normal' bir insan değildir. Çünkü 'normal'lik Müslüman olana mahsustur. Kısakürek, kendisini 'normal' ve 'üst', diğerini 'anormal' ve 'alt' gören bu taksonomisini sistemli bir şekilde eserlerinde işlemiştir. Şairin Fikret'le ne düşünce/inanç bakımından ne de şiir anlayışı bakımından anlaşabilmesi mümkündür. Bu bakımdan oluşturulan imge, Necip Fazıl'ın kendi düşünce dünyasına/İslam anlayışına ve poetik yaklaşımına ne denli sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermektedir.

Olumsuz Fikret imgesinin bir diğer önemli nedeni, Tevfik Fikret'in Cumhuriyet tarihi boyunca örnek bir kişi, büyük bir şair olarak sunulmasıdır. Necip Fazıl sahte kahraman olarak gördüğü Fikret'in hâlihazırdaki bu imgesini yıkmak için bilinçli bir şekilde tam tersi bir imge oluşturmaya çalışmaktadır. Cumhuriyet ideolojisi Fikret gibi birisini idol haline getirmek için sistemli bir yol izlediği gibi, Necip Fazıl da doksan yedi kitabının yirmisinde Fikret'e yer vererek kendi açısından sistemli bir yol izlemiştir. Servet-i Fünuncuların hiçbirisine Fikret kadar yer vermeyen şair, bu tavrıyla da Fikret'le arasındaki ayrışmanın sadece poetik nedenlere dayanmadığını göstermiştir. Necip Fazıl olaya sadece edebiyat açısından yaklaşmamıştır, eğer öyle olsaydı Servet-i Fünunun diğer önemli isimlerine, örneğin Cenab Şahabeddin'e, Halit Ziya'ya, Mehmet Rauf'a, Hüseyin Cahit'e vs de eserlerinde sıkça yer verirdi. Hâlbuki bahsi geçen edebiyatçıların Necip Fazıl'ın eserlerindeki yeri Fikret'le karşılaştırılamayacak kadar azdır. Çünkü onların hiçbirisi Cumhuriyet ideolojisi tarafından idol haline getirilmemiş, büyük kahramanlar olarak lanse edilmemiştir. Dolayısıyla şairin Fikret'le ayrı bir hesabı vardır. Bu hesap da Cumhuriyet ideolojisinin kahraman olarak lanse ettiği şairin aslında anlatılanların tam tersi olduğunu ispat etmektir. Dikkat edilirse Fikret'i kahraman gibi gösterenlerin aksine onu

sahte kahramanlıkla imgeler, ahlak abidesi gibi gösterenlere karşı onu ahlaksızlıkla suçlar, dev şair olarak gösterenlere karşı onun cüce şair olduğunu iddia eder.

Necip Fazıl Fikret imgesi oluşturmaya çalışırken betimlemelere çokça yer vermiştir. Onun eserlerinde betimlemeyi yapan öznenin betimsel bir yöntem olarak ″sıralama″ ve ″karşılaştırma″ya daha yoğun olarak başvurduğu dikkat çeker. Fikret imgesinde yazar sıralama yöntemiyle gerçeğin zenginliğini, gerçeklik içindeki çeşitliliği sunmaya çalışır. Örneğin *Çerçeve 1* kitabındaki Fikret tanımında yargılarını şöyle peş peşe sıralamıştır: ‘‘Şiirde cüce, fikirde küçük politikacı, duyguda sığ, ahlakta şuursuz ve itiyadî, kültürde geri (manuel) el, büyük ve metafizik idrak çerçevesinde piyon!’’[57] Bu ifadede olduğu gibi yazarın okuyucuya olabildiğince ayrıntılı bilgi vermek istediği, okurun gözünde betimlemeler aracılığıyla şairin imgesini canlı kılmaya çalıştığı dikkati çekmektedir. Fikret imgesinde buna benzer pek çok sıralama yöntemiyle okuyucusunu etkilemek isteyen yazar, sıralamanın vurgusal gücünden yararlanır. Her seferinde farklı bir özelliğin ön plana çıktığı sıralamalar olumsuz özelliklerin yansıtılmasında temel işlev üstlenmiştir.

Yazarın ikinci bir betimsel yöntem olarak karşılaştırmaya yer vermesi genelde Fikret’in karşısına Akif’in çıkartılmasına neden olur. ‘‘Karşılaştırmaya öncelikle birbirinden uzak iki gerçeği yaklaştırmak ereğiyle başvurulur.’’[58] Yazarın yaptığı da Fikret ile Akif’i-birbirinden uzak ve birbirine rakip iki gerçeği-yaklaştırmaktır. Bu bağlamda şair kendi düşünce dünyasına yakın bulduğu Mehmet Akif’i sırf Fikret’in karşısına çıkması bakımından kahraman olarak yansıtır. Akif’in iki dizesini bütün bir Rübab-ı Şikeste’den değerli görür. Sosyal Psikoloji uzmanı Çiğdem Kağıtçıbaşı’nın şu ifadeleri durumu daha iyi kavratacaktır: ‘‘İnsanları kategorilere ayırmanın en yaygın yolu, dünyayı bizden olanlar ve olmayanlar şeklinde algılamaktır: benim tuttuğum futbol takımından olanlar ve olmayanlar; Türkler ve yabancılar; benim üniversitemdeki öğrenciler ve başka üniversite okuyanlar; benim masamda yemek yiyenler ve diğer masada yemek yiyenler vs.. Bizden olanlar, yani bizim de üyesi olduğumuz gruplar iç grubumuzdur. İç grubumuzu benimseriz. Bizden olmayan, üyesi olmadığımız gruplara da dış grup adı verilir. Dış gruplar benimsenmez.’’[59] Kağıtçıbaşı’nın dediklerine dikkat edildiğinde Necip Fazıl’ın kendi iç grubunda gördüğü Mehmet Akif’i benimseyip, dış gruptan saydığı Fikret’i ötelediği ortaya çıkacaktır. Kağıtçıbaşı, dünyayı iki gruba ayrılmış şekilde algılamanın iki önemli sonuç doğurduğunu ifade eder. Buna göre kişide ya da toplumda ‘onların hepsi aynı’ etkisi ve ‘iç grubu kayırma’ etkisi görülmektedir.[60] Necip Fazıl sahte kahraman olarak saydığı pek çok isme ‘onların hepsi aynı’ muamelesi yaparken, kendi iç grubunda olan Akif’i de ‘kayırır’.

Sonuç

Necip Fazıl’ın kitapları tarandığında doksan yedi eserinin yirmisinde Tevfik Fikret’ten söz ettiği dikkati çekmektedir. Şairin Türk edebiyatındaki yüzlerce isim arasından üzerine en çok yargıda bulunduğu bir iki isimden birisi Tevfik Fikret’tir. Kitaplarında Fikret’in hem kişiliğinden hem de sanatından her seferinde olumsuz bir şekilde söz etmekte, onu Allahsız bir İslam düşmanı, sahte kahraman, ahlaksız, cüce şair, şiirden anlamayan kötü bir taklitçi gibi elliden fazla nitelemeyle tanıtmaktadır. Necip Fazıl Fikret’te olumlu hiçbir özellik

[57] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 1*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s. 159
[58] AKTULUM, Kubilay (2006), ″Theophile Gautıer’nin İstanbul’unda Betimlemenin Kimi Görünümleri″, *Kıbatek Gezi Edebiyatı Sempozyum Kitabı*, Ankara, s.59
[59] KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1999), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yay. İstanbul, s.253
[60] KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1999), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yay. İstanbul, s. 253

görmemektedir. Ona göre Fikret, ''Fikri hiç, irfanı hiç, vicdanı hiç bir maskara''dır.[61] Bu kadar olumsuz bir imge oluşturmak için pek çok eserinde Fikret'i konu edinen şairin temel yaklaşımı dinmerkezci bir bakış açısıdır. Necip Fazıl açısından en büyük çatışma Fikret'in inancıyla kendi inancının uyuşmamasıdır. Olumsuz imgenin bir diğer nedeni Cumhuriyet ideolojisinin Fikret'i örnek bir kişi ve büyük bir şair gibi sunmasından kaynaklanmaktadır. Necip Fazıl'a göre Fikret ne örnek bir kişidir ne de büyük bir şairdir. Aksine o şiirden anlamayan, Allahsız, ahlaksız bir sahte kahramandır. Necip Fazıl'ın en büyük amacı işte oluşturulan bu olumlu Fikret imgesini yıkıp yerine son derece pejoratif bir imge yerleştirmektir. Ancak bu şekilde gerçek kahramanlarla sahteleri, gerçek şairlerle cüceleri ayırt edilebilecektir.

KAYNAKLAR

(http://tdkterim.gov.tr/bts/)

AKTULUM, Kubilay (2006), ″Theophile Gautıer'nin İstanbul'unda Betimlemenin Kimi Görünümleri″, *Kıbatek Gezi Edebiyatı Sempozyum Kitabı*, Ankara.

ATALAY, Hamit (1999), TDK İngilizce -Türkçe Sözlük, 1.cilt, TDK Yay. Ankara

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1999), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2009*), Rapor 7-8*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Hadiselerin Muhasebesi 3*, 2. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Konuşmalar,* 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Rapor 11-13*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009), *Rapor 1-2*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 1*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Çerçeve 3*, 4. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010*), Çerçeve 4,* 4. Baskı, Büyük Doğu Yay., İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Hadiselerin Muhasebesi 1*, 3. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2010), *Hitabeler,* 10. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2011), *Tanrıkulundan Dinlediklerim*, 13. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Bâbıâli*, 17. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Edebiyat Mahkemeleri*, 5. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *İman ve Aksiyon/Özlediğimiz Nesil*, 21. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

[61] KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2014), *Doğru Yolun Sapık Kolları*, 18. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul, s.149

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2013), *Sahte Kahramanlar*, 20. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2014), *Doğru Yolun Sapık Kolları*, 18. Baskı, Büyük Doğu Yay. İstanbul.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C. VI, Meydan Yay. İstanbul, 1990, s. 286

MİLLAS, Herkül (2000), Türk Romanı ve ″Öteki″-Ulusal Kimlikte Yunan İmajı, Sabancı Üniv. Yay. İstanbul.

ULAĞLI, Serhat (2006), İmgebilim ″Öteki″nin Bilimine Giriş, Sinemis Yay. Ankara.